

# L'AIGUAT DE 1617 A VIC

**H**i ha una dita molt estesa entre la nostra gent que afirma que les desgràcies no vénen mai soles. És a dir que quan els pobles es debateguen en grans penúries i tribulacions econòmiques i polítiques per causes diverses sol sobrevenir una de més grossa que, per inesperada i inevitable, posa a dura prova la potencialitat econòmica i fins la moral de tot un poble.

A començos de la dissetena centúria no era gens falaguer el panorama polític. La ineptitud del monarca Felip III es feia més palesa cada dia. El desgavell s'estenia a totes les estructures de l'estat per les clivelles del desordre interior, degut a l'acoblament de càrrecs entorn del favoritisme del Duc de Lerma amb persones que no miraven altra cosa que llur profit. Per altra part esdevenien més prepotents els enemics d'Espanya a l'estranger interessats a afèblir els extensos dominis de la corona. Per tal de mantenir un imperi xaruc i en plena decadència creixien les imposicions i les gabeles que els pobles ja no podien suportar. Les guerres que se sostenien als Països Baixos, al Milanesat i a les dues Sicílies costaven riuades de sang i de diner que no pogueren deturar ni les lleves de soldats reclutats de tot arreu d'Europa, ni les mines d'or que rajaven continuament de les possessions d'Amèrica. També la guerra marítima a remolc de la simulada amistat de la nació francesa, agravava la situació en obligar els súbdits a sostenir les fortes despeses. Com una mostra, es constata que la ciutat de Vic l'any 1602 fou obligada a estendre un préstec al rei pel valor de 3.000 lliures a causa de les necessitats apremiants de guerra sense que mai més fos retornat a la ciutat quan aquesta per tal d'obtenir-lo s'hagué de carregar amb censals a particulars contra els interessos de la ciutat.

Una de les tributacions que més afligiren a Catalunya durant aquest període fou l'exacció del Quint de les Imposicions carregat sobre els arbitris que cobraven els municipis per l'arrendament de Propis, és a dir dels drets de la sal, del vi, pa, carn, peix i de mercats que constituïen els ingressos dels municipis. Malgrat les protestacions i recursos ningú no podia fer-se escàpol de les exaccions imposades amb apremi.

A Vic ocasionà als Consellers una sèrie d'entrebancs i molèsties molt penoses l'any 1617 per tal com així que estava a punt d'establir-se el conveni negociat a Madrid pel síndic del Consell Joan Comalada, s'esdevingué el desastrós aiguat del dia 3 de novembre que deixà la ciutat i el terme a la misèria. Sobretot quan un mes i mig abans, en les instruccions donades al síndic, els Consellers li escrivien que en cas de no arribar a un conveni, manifestés al rei que ells «seran forçats restituir a S. M. les claus d'aquesta ciutat li deixar el govern d'ella». (1)

Fou en mig de semblants penúries econòmiques quan, a causa de les pluges abundants que durant una quinzena de dies malmeteren bona part

de les viandes dels camps i destruïren gran nombre d'immobles de la Catalunya oriental, s'esdevingué el verdader diluvi que caigué sobre la Plana i la ciutat el dia 3 de novembre. Cuita corrents es formà una comissió composta pels consellers, presidits pel veguer, per tal d'obrir una informació pública sobre els danys causats per l'aiguat que, el dia 9, fou enviada al Lloctinent General de Catalunya amb una exposició que diu:

«Són tants los danys y perjudicis que lo diluvi seguit a tres del corrent mes de novembre y crecscuda que per ocasió de aquella ha feta la riera, o riu que passa junt la muralla desta ciutat, que no es poden referir sense gran dolor y sentiment de cor que quisvulla que haja vista aquella y ara la veja se espantarà y dirà no ser la ciutat de Vich; tants són los enderrocs que ha fets en la dita muralla y ponts dits de Barcelona (vol dir el del Remei), den Queralt, de Gurri y den Bruguer, los quals quatre ponts són cerca de dita ciutat. A més de dits danys... ha enderroca des més de sinquanta cases y un hospital de Sant Bartomeu que es junt lo dit pont den Queralt, ahont los pobres qui arribaven en dita ciutat qui no eren malalts eren rebuts y hospedats, y molts horts que són en la par-ròquia desta ciutat en lo loc de les hortes de Letrans; no ha deixat mol-lins a dos llugues a dita ciutat, que ha causat molta necessitat en los po-bres y altres del poble per no poder fer farines, lo que ens dona grandís-sima pena. En fi són tants los danys causats que no es pot referir, y ab vint mil escuts no es podran reparar los que lo comú desta ciutat ha re-buts en les muralles, ponts y camins y los causats a particulars en llurs termes y heredats són molt més y de major consideració y lo que és més de doldre y de major sentiment ques són enfogades moltes persones». (2)

En altra carta adreçada al síndic que es trobava a Madrid per nego-ciar l'afer del Quint, li diuen que entretingui el conveni a fer fins a tant que rebí l'informació sobre els danys de l'aiguat, la qual, acompanyada de lletres del Sr. Bisbe i del Capítol Catedral, presentarà al rei i als mem-bres del consell reial per tal que s'apiadin de la ciutat. Per donar-li una idea de l'aiguat li diuen que «Ha crescut tant per ocasió de dit diluvi la riera que passa junt la muralla desta ciutat que no hi ha memòria d'ho-mes qui la hagen mai vista tal». (3)

En una de les sessions del consell tingudes poc després del desastre es destinaren 400 lliures, a més de les 200 que ja s'hi havien gastat, per reparació dels ponts, muralles i camins més mal parats per la inundació, mentre s'esperava la informació definitiva que debia apreciar el valor dels perjudicis ocasionats (4). Entre els desperfectes causats en els edificis si-tuats en les riberes de la riera cal consignar els que sofrí una paret de l'hos-pital de Sant Bartomeu. Per tal de reparar-la es demanà l'assistència i col-laboració dels procuradors de la confraria dels sabaters, administradors de la institució benèfica, que recorregueren al municipi que prengué l'acord el dia 20 del mateix mes de concedir-los 15 lliures per pagar «los jornals dels manobres qui treballaran en restaurar y reedificar la paret enderro-cada per lo diluvi seguit de dit hospital de Sant Bartomeu qui es del pont al carrer qui va a Sant Domingo ab tal condició que en dita paret sia po-sada una pedra ab son lletrero que diga com dita paret s'és enderrocada

per la crescuda de la riera seguida a tres del corrent, fent-se constar en acta que aital coçessió no ha d'ésser tinguda com a precedent, sinó com una mera lliberalitat de la ciutat». (5)

Existeix còpia de cartes enviades el dia 22 de novembre amb motiu de l'aiguat dirigides pel Sr. Bisbe al Regent J. Sentís, i dels Consellers al Rei, a Andreu Roig vicecanciller de la Corona d'Aragó, al predit J. Sentís, a D. Salvador Fontanet també membre del Consell reial i al síndic Joan Comalada, exposant-los la trista i deplorable situació creada a la ciutat amb motiu de la inundació. Per elles se'ls notifica que els danys causats no podran reparar-se amb deu mil lliures. El Rei contestà a 24 de desembre següent atorgant la concessió que restés en suspens durant els sis primers mesos vinents l'execució que pogués fer-se pel Mestre Racional del pagament del Quint de les impositcions sense, però, que es concedís cap classe de subvenció ni remissió. (6)

Com és de suposar l'avinguda de la riera ocasionà també la del riu Ter malparant el pont de Roda. Una comissió d'aquesta vila integrada pel rector i dos membres acudiren al Consell de la ciutat per a demanar-li ajuda que els fos acordada en les gestions que feia el municipi, però no a donar-los una subvenció immediata fins que no estés resolta la qüestió del Quint de les impositcions. (7)

Entretant es recorregué a atendre els desperfectes ocasionats amb la recaptació de mitjans econòmics sollicitant del Reial Consell la facultat de pendre a censal la quantitat de 6.000 ducats que el es fou concedida a clarreries de gener de 1618). (8)

Pel març següent quedà enllestida la informació presa a la cort del Veguer sobre els danys causats i s'escrigué al síndic que el Consell de la ciutat tenia a Barcelona, Joan Comalada, per tal que presentés la informació al Lloctinent General. Val la pena de transcriure aquest document que segueix a continuació.

«La ciutat de Vich per son síndich a effecte de informar a V. E. dels danys que los aiguats succeits a 3 de noembre pròxim passat de 1617, han causat al comú de dita ciutat y als particulars de aquella y de son territori, dels quals sa magestat per poguer proveir de oportú remei demana de V. E. relació. Diu que après de les plujes tan llarguas y continuas que y hagut en los últims de octubre y primers de noembre del any pròxim passat en lo present Principat de Catalunya com és notori. En la ciutat de Vich y territori de aquella abundassen en tanta manera les aigues que, als 3 de dit mes de noembre a les nou hores de la nit, cresqué la riera que passa junt a les muralles de dita ciutat a la part de mitx jorn ab tan excés que les aygues sobrepujaren los ponts que són en dita riera junt a la dita ciutat, no obstant són molt alts y grans, y fou ab tanta impetut la vinguda de dita riera que après d'haver amaynat se ha trobat haver donat los danys següents:

Al comú de la ciutat: que són estat enderrocats los vorells dels quatre ponts de dita riera anomenats de Barcelona, den Queralt, de Gurri,

den Bruguer, de tal manera que per ells no es podia passar en manera alguna sens evident perill.

Que han cavat tan les aygues de dita riera en los fonaments de dits quatre ponts que ha fets grans fossos en aquells y ha oberts dits fonaments y enderrocat y atouats los pilons en los quals se sustenten de manera que del tot comminaven y comminen ruina.

Que dita riera venint tan grossa y ab tan gran impetut y excés de aigua ha batudes totes aquelles muralles de dita ciutat de Vich que són des del portal de la Ramada a fins el portal del pont de Queralt, les quals per la major part afronten ab la iglesia catedral y tenen aquella custodiada y guardada, de les quals muralles ha enderrocat molt gran part juntament ab una bona torra que allí havia y lo restant de dita muralla resta tan maltractat que està per caure.

Que la dita riera ab dita inundació ha fets arenals totalment inútils y infructífers uns bons prats que la dita ciutat de Vich tenia per a herborrar los bestiaris necessaris per lo tall de la carniceria comuna per la comoditat de les quals se trobava ab molta més facilitat arrendador per a dita carniceria.

Que la inundació de la dita riera y de altres torrents del territori de Vich ha arruynats els camins reals de dita ciutat y de son territori fent en aquells grans forses barrancs y esgavellaments i així mateix ha reblerts molts recs, torrents, clavegueres y axaugadors sens los quals no pot sustentarse ab salut y ab la policia es menester dita ciutat de Vich y son territori.

Que son caygudes en dita ciutat y son territori per ocasió de dita inundació moltes cases y destruits molts edificis, ço és al cap del pont de Barcelona unes cases y horts; en les hortes de Letrans que són de dit pont de Barcelona al pont de Queralt, vint horts y algunes cases; y a l'altra part del riu dues cases sobre lo gorch dit d'en Colomer y una estancia que servia de pou per a recollir lo glas per lo estiu; y sota lo oratori den Negre unes altres cases y una premsa que y havia per obrar cera; après consecutivament tot un gran quarto del hospital de Sant Bartomeu en lo qual se dona hospitalitat als pobres peregrins y forasters; tot lo carrer anomenat dels Esclafidors ab quinze cases que y havia; y de l'altra part de la riera junt a les muralles de dita ciutat, vuit cases grans que servien de blanqueries per adobar los cuyros ab moltes oficines per a dit efecte. Après sen ha portat de sol arrel lo molí den Galliners en lo qual se perden dotze o catorze persones, y molt gran part dels molins den Cantarell, den Doménech y den Molist. Y finalment dintre la matexa ciutat ha causat danys en diversos enderrochs que han succeït de moltes parets y edificis y les cases del Studi General de dita ciutat se son empapades de aygua de manera que si no es reparen vindran a terra.

Que lo riu Ter en la matexa ocasió es vingut ab tant gran impetut y excés de aygua que ha tractat mal dos ponts que són en les viles de Manlleu y de Roda, a una llegua de dita ciutat, los quals estant en evident pe-

rill de caurer si no són adobats y per ells se entra en la Plana de Vich de les parts de Ampurdà y de altres parts de Catalunya, de tal manera que són precisament necessaris per la contratactació y comerç.

Que los danys que ha causats dita inundació en los sobredits ponts, muralles, parets, camins reals, torrents, clavagueres, enxaugadors y rech, lo reparo dels quals ve a càrrech de la dita ciutat, que se ha de reparar encontinent sots perill de doblarse y ferse molts maiors, són de molta importància y és forçat gastar la dita ciutat en reparar aquells deu milia ducats catalans ans més que manco.

A més dels sobredits danys que són comuns, diu dita ciutat que dita inundació y avinguda del riu y aygues han causat moltisims danys als particulars y singulars de dita ciutat y de son territori; ço és que ab dita inundació se són enderrocades totes les cases alt exprimides y los edificis dels horts asenyaladament los de la horta de Letrans que proveien de hortalisses a dita ciutat, y se són fets los camps infructífers per la arena y pedra han restat en dits horts de tal manera que no poden ésser de profit.

Que aximateix les dites aygues se han aportades moltes vinyes arrencant aquelles de rel, y moltes sembrades que no si collirà cosa alguna en los camps en los quals eren dites sembrades y resten moltissimes terres que eren lo territori de Vich molt bones y fructificants y avuy per ésser restades plenes de arena y pedres no valen res ni poden donar fruyt.

Que dita inundació ha arruynats tots los molins farinés que eren en lo territori de Vich, los quals en número són nou molins, y sen ha aportat lo den Galliners de arrel ab dotze o catorze persones dintre, y sen ha aportades dels demás totes les rescloses, séquies, basses y carcavars y los altres edificis que servien per us de dits molins.

Que ab dita inundació ha acabat gran número de bestiar com són moltons, rossins, mules, matxos y altres que estaven en les cases que es són enderrocades; y altrament ses perduda gran quantitat de blats, farines, llegums, cànems y mobles estaven en dites cases que dita inundació ha enderrocades; y semblantment molt cuyros que es trobaven en les adoberies los quals sens aportà dita riera com dit és.

Que dites aygues per ésser tantes y tant excessives han destruits moltisims arbres del territori de Vich, los quals ha arrencats y sels ne ha aportats fora del territori, y molts pallers de palla y de erba que tenien relegats per conservació de la agricultura.

Que dits danys y altres que no se exprimeixen que ha fets y donats dita inundació y avinguda de aygues, succeida a 3 de noembra del any pròxim passat de 1617, són de estima y valor de 80 mil lliures, si y encara de 100 mil lliures com ni ab altres tantes se poguessen remediari, esmenar y reparar, com es públic y notori.

Que dels dits danys tant excelsius grans y notables que han rebut los particulars de la ciutat y territori de Vich resten molts dels dits particulars pobres y acabats y que dels resulten al comú de dita ciutat molts

danys i disminucions en los drets de les imposicions y als demás per ço que han de valer com en efecte valen molt manco del que antes valien per ocasió de esserse restat y limitat lo comerç y abreviada la contestació, y pateix dita ciutat y territori tantes incomoditats causades per dites aygues com dit és.

Suplica per ço dita ciutat a V. E. sia servit informarse de tots los sobredits capítols per a que, feta la relació que esperen de V. E. alcansen de Sa Magestat lo remey en tant precises y urgents necessitats que hem menester y esperen que a més que en aixó farà V. E. una obra molt accepte a Déu Nostre Senyor y a Sa Magestat molt agradable, ho rebrà de V. E. a singular gracia y mercè».

Una altra font de confirmació de gran importància i que en alguns punts ve a completar l'exposició anterior presentada pel sindic, es la valoració detallada de les obres a fer per la ciutat per reparar els quantiosos desperfectes ocasionats per les aigües segons la informació encomanada a dos mestres d'obres, Pere Domènech i Angelí Capdet, presentada el 30 de març de 1618, que en total puja a la quantitat de 9.848 lliures 8 sous i 4 diners. Poden compendiar-se en quatre apartats principals:

A) Cost de les reparacions a fer en els quatre ponts de la ciutat i terme de Vic. Les aigües els havien sobrepassat enderrocant els ampits dels vorells de manera que no s'hi podia passar sense perill; també havien damnejat els pilars i obert llurs fonaments i alguns amenaçaven ruïna. Cosa que deixa entreveure la magnitud de la catàstrofe en detallar-se els desperfectes a reparar a les baranes, paviments, i murs dels pilars. En el pont vell de Barcelona, actualment del Remei, s'havien de gastar més de 200 lliures, quantitat molt notable en un temps que una quartera de calcs valia 6 sous. En el pont de Queralt, actualment del carrer de Sant Francesc, calia construir 100 canes de paret de quatre pams d'alçada per tres d'amplada i una altra paret en el riu de dues canes d'alçada i deu canes de llargada, a más de seixanta càrregues de pedra picada per posar sobre els vorells del pont.

B) Cost del mur de contenció i defensa necessària per la conservació de les muralles. En la informació s'havia precisat que les aigües enderrocaren bona part de les muralles antigues en el sector des del portal de la Ramada fins al pont de Queralt juntament amb una torre que hi havia, a més de convertir en arenals els prats que la ciutat tenia per herborar el bestiar. No s'hi feia menció de cap paret ni mur de contenció que resguardés prats, hortes ni muralles que, en cas d'haver existit, s'hauria dit que quedà enderrocada en tot o en part. En canvi es diu que la riera s'endugué la bona terra dels prats. Degué ésser aleshores quan es construí el llarg mur de contenció que, des del pont del Remei tanca el prat de la riera, el parc Balmes i la rambla del P. Perelló fins el pont de Queralt previst almenys en aquell moment des de l'hort d'en Rubí fins a aquest pont per a defensa de les muralles, que havia de tenir cent vint-i-vuit canes de llargada per una amplada de sis pams i de dues canes d'alçada. El cost d'aquesta obra s'avaluava en 800 lliures, sense comptar la fonamentació en la roca que pujava a 60 lliures més.

C) Cost de la reconstrucció i reparació de les muralles. La valoració pujava a unes 300 lliures en reparació de murs, portals, espitlleres i teulades en el troç damnificat cap al pont de Queralt on les aigües enderrocaren la torre que venia a caure enfront les parets de la catedral.

D) Cost de la reparació dels camins reals que passaven pel terme de la ciutat. La conservació d'aquests i dels veïnals anava a càrrec de la ciutat que els havia de mantenir en bones condicions. Alterats i malmesos per les plujes durant quinze dies i per la inundació, la seva reparació s'estimà en un cost de 4.500 lliures.

No cal dir que també foren avaluades les reparacions a fer als molins fariners, rescloses i acèquies fins a dues llegues de la ciutat que, juntament amb les estimacions dels costs anteriors, pujava a una quantitat global establerta en 100.000 lliures. (9)

La furiosa revinguda de les aigües de la riera de 1617 és potser la més forta que es conegui documentalment. Superior a la de la nit del 7 d'octubre de 1863 (10), que no arribà a sobrepassar els ponts i que en-sorrà 33 cases i que fou més de dordre pel gran nombre de persones que hi moriren degut a que la rierada sobrevingué durant la nit i sorprengué la gent dormint. Mentre la rierada de 1617 arribà a les nou del vespre donant temps a la gent de posar-se a l'aguait. Però amb tot s'enderrocaren més de 50 cases encara que no hi hagué més defuncions que de les dotze o catorze persones que sucumbiren al molí de Galliners.

Entre aquests dos cèlebres aiguats se n'han donat d'altres de menys importància que es constaten en els documents de l'època. El de 10 d'octubre de 1807, el de darreries del mateix mes de 1814, el de 8 de desembre de 1819, el 15 de setembre de 1823, el de 19 de setembre de 1825, el de 17 d'agost i del 12 de setembre de 1826, el de 19 d'octubre de 1827, el de 29 d'octubre de 1828, el de 23 de novembre del 1832, el de 26 de setembre de 1833, el de 5 de maig de 1834, el de 23 d'agost de 1842, i per últim el catastròfic dels dies 7 i 8 d'octubre de 1863.

*E. Junyent*

#### NOTES:

1. Arxiu Municipal. Cartes enviades.
2. Arxiu Municipal. Cartes enviades, 29 de octubre de 1617.
3. Arxiu Municipal. Cartes enviades.
4. Arxiu Municipal. Carta de 9 de novembre de 1617.
5. Arxiu Municipal. Llibre d'acords.
6. Arxiu Municipal. Cartes rebudes.
7. Arxiu Municipal. Llibre d'acords. 19 setembre de 1617.
8. Arxiu Municipal. Llibre d'acords. 31 gener 1618.
9. Arxiu Municipal. Plec «Calamitats públiques».
10. *Desgracias de Vich*. Opúscol publicat com a ressenya de les calamitats causades per la revinguda de la riera el 1863.